

derscheiden de vormgevende en de distributieve media. Verder de regeringsvoorlichting via de zelfstandige en de eigen media en het belang van het onderhouden van externe betrekkingen, de informele relaties met de zelfstandige media en de voor het beleid relevante organisaties.

Gewezen wordt op het feit dat er een evolutie is vast te stellen van de communicatie tussen regeerders en geregeerden. De moderne burger, aldus J.-M. Cotteret, is een « collectionneur d'information » (5), d.w.z. iemand die niet gemakkelijk het politiek beleid kan veranderen.

De massamedia maken het evenwel mogelijk te participeren aan de politieke besluitvorming: door middel van het maatschappelijk feedback proces, de cognitieve participatie, de buitenparlementaire oppositie en de idee van de democratische vrijheid en gelijkheid. Gestreefd wordt naar goede communicatie tussen regeerders en geregeerden.

Uit de studie blijkt dat het medium een relatief constante factor is bij de overheids- en regeringsvoorlichting. Het belang van de verschillende massamedia en de regeringsvoorlichting wordt ook uitvoerig besproken.

Uit het onderzoek van Dekker blijkt dat wat betreft de zelfstandige media vooral de voorlichting over het beleid wordt verzorgd en dat de eigen media grotendeels worden benut voor voorlichting vnl. als beleidsmiddel.

Wat betreft het onderzoek naar de effecten en de invloed van de massamedia bij de overheidsvoorlichting, aldus deze studie, kan worden geconcludeerd dat de massacomunicatie niet als de enige of beslissende invloedsfactor kan worden beschouwd van effecten op het publiek.

Belangrijk is bij dit laatste ook het onderzoek naar het belang van de voorlichting als sociale controle, volgens Dekker als een poging van een omvattende theorie van de overheidsvoorlichting.

Regeringsvoorlichting betekent dus kennisvermeerdering, maar geen onmiddellijke, directe menings- en gedragsverandering, alhoewel uit de studie blijkt dat wilsbeïnvloedende elementen kunnen aanwezig zijn.

De voorlichting-regeringsvoorlichting dient zich, in een democratische staat met vrije meningsuiting, te manifesteren als de dialoog tussen regeerders en geregeerden.

Prosper DE MEDTS

(1) DEKKER, Evert, *Overheidsvoorlichting in de verzorgingsmaatschappij*, Rotterdam, 1969.

(2) VOGELAAR, G. A. M., *Systematiek en spelregels van de overheidsvoorlichting*, 's-Gravenhage, 1955.

(3) OPENBAARHEID OPENHEID, Rapport van de commissie Heroriëntatie Overheidsvoorlichting, 's-Gravenhage, 1970.

(4) VAN GORKUM, P. H., *Kerk en Voorlichting*, Amsterdam, 1963.

(5) COTTERET, J.-M., L'évolution des moyens de communication entre gouvernants et gouvernés, p. 95-110, in *Mélanges offerts à M. le Doyen Louis TRORABAS*, Parijs, 1970.

LHOEST, J., *Essai sur la communication publique officielle: son organisation en Belgique*, Brussel, 1964.

ROOIJ, M., en NIEUWENHUIS, Jan, *Gemeentelijke voorlichting*, 's-Gravenhage, 1970.

SCHELHAAS, H., *Overheidsvoorlichting en democratie*, 's-Gravenhage, 1° druk, 1970, 58 p., 2° herziene druk, 1972, 86 p.

L'Etat et la fonction d'information, in *Bulletin d'Informations générales*, nr. 13, oktober 1967, Parijs.

ludo wellens

Proeve van model ter analyse van verhalende structuren

Een bijdrage tot het betekenisonderzoek van elementaire verhaalstructuren.

**Fac. Soc. Wet., Leuven, 1973, ... biz.
(Promotor : J. M. Peters)**

Het doel van onze verhandeling was het opstellen van een model dat ons zou helpen een verhalende informatie adequaat te ontleden. De semiologie leek ons daartoe de meest voor de hand liggende weg. Uit de verschillende beschrijvingsmodellen die zich aandien hebben wij die genomen welke volgens ons een eenheid konden vormen.

De infrastructuur van het model is afkomstig van R. BARTHES. Deze auteur past het linguïstisch principe van de beschrijvingsniveaus toe op het verhaal. Zoals zich in de taal verschillende lagen laten onderscheiden zijn er ook lagen in het verhaal. Dit maakt het mogelijk de 'betekenis' van een verhaal te zien als een dynamisch spel van relaties, zowel binnen eenzelfde niveau (distributieve relaties) als tussen de niveaus onderling (integratieve relaties). De betekenis van een verhaal is niet te vinden in de hoedanigheden van afzonderlijke tekens, maar in de betrekkingen die de eenheden met elkaar hebben.

Ons schema is gebaseerd op drie beschrijvingsniveaus: het niveau van de elementaire verhaaleenheden, het niveau van de actie en het niveau van de vertelling. Van deze drie niveaus hebben wij slechts het eerste kunnen uitwerken. De twee overige werden in het kort beschreven. Bij de uitwerking van het niveau van de elementaire verhaaleenheden hebben wij ook beroep gedaan op inzichten van andere auteurs, voornamelijk VL. PROPP, CL. BREMOND en T. TODOROV.

Een eerste, voor ons nieuw inzicht was de bepaling van de elementaire verhaaleenheid. De structurele methode wijst erop dat de elementaire verhaaleenheid niet meer moet worden gezocht in de personages ('de held', 'de slechte') maar in 'wat zij doen', in de 'functionaliteit' van hun handelingen voor het verdere verloop van het verhaal. Vandaar hun benaming 'functies'. Dit sluit in dat de verhaaleenheid wezenlijk term is van een correlatie, ofwel is zij functioneel op hetzelfde niveau ofwel op een ander niveau. Op die wijze wordt het mogelijk een eerste klassering van verhaaleenheden in te voeren. De klasse van de distributieve verhaaleenheden bevat de eenheden die functioneel zijn op hetzelfde niveau, volgens een horizontale correlatie; bijvoorbeeld een fout die aanleiding geeft tot een straf. De klasse van de integratieve verhaaleenheden bevat de eenheden die functioneel zijn op andere niveaus, volgens een verticale relatie: bijvoorbeeld als de held de prinses mag trouwen is dit functioneel voor het niveau van de vertelling, want daarmee weten we meteen dat de vertelling in de meeste gevallen weldra gedaan is. De distributieve functies hebben wij verder nog ingedeeld in twee klassen. De hoofdfuncties zijn de kernen of scharnieren van de 'geschiedenis'. De katalysen vul-

len de ruimte op tussen de hoofdfuncties. Alhoewel ze voor de 'geschiedenis' zones van rust zijn, zijn ze van belang voor de vertelling. De integratieve verhaaleenheden vallen eveneens uiteen in twee klassen. Indican zijn verhaaleenheden die 'impliciet' verwijzen naar een karakter, een gevoel, een sfeer of een filosofie. Eenheden die 'expliciete' inlichtingen geven en zodoende het verhaal helpen situeren in tijd en ruimte noemt men informaties.

Het domein van de verhaalsystematiek laat zich nog verder betreden als we de regels ontleiden volgens dewelke de verhaaleenheden zich combineren. Meerdere combinatie-orde laten zich onderscheiden: de logische, temporele en ruimtelijke orde. De logische orde kan nog worden opgedeeld in de actie-causaliteit, indien de acties geprovoceerd worden door vorige acties, de psychologische causaliteit, indien de acties eerder gevolg zijn van de psychologische attributen en de filosofische causaliteit, indien de acties ideeën symboliseren. Het herkennen van de dominante orde schept de mogelijkheid het verhaal exacter te typeren.

Een probleem vormt wel de verhouding tussen de logische en de temporele orde. Wij hebben te kennen gegeven dat in het verhaal de logische orde domineert op de temporele, ons basierend op het linguïstisch principe van de logische projectie op het niveau van de zinsnede en de syntagmatische aard van de verhalende discoursus. De meer-dimensionaliteit van de temporele orde kan niet aan bod komen wegens de syntagmatische structuur van het verhaal. Daarom wordt de temporele orde opgenomen en vervormd door een logische orde. Zo lijkt het verhaal een systematisch bedrog omdat de ontvanger de illusie heeft de temporele tijd te beleven terwijl hij in een logische constructie is opgenomen.

Uit de modellen van de verhalende grammatica's namen wij er twee die in elkaars verlengde liggen en die zich beperken tot de orde die door T. TODOROV de 'actie-causaliteit' werd genoemd: de grammatica van VL. PROPP, een unilineaire keten van eenendertig functies, echter de strak om als narratieve syntaxis bruikbaar te zijn, en het model van CL. BREMOND dat tegelijkertijd een kritiek en een voortbouw is op het model van VL. PROPP.

In de narratieve grammatica van CL. BREMOND verloopt de opeenvolging der eenheden binnen een sequens volgens de binaire logica van het alternatief (ofwel straf ofwel geen straf) en volgens de triadische logica van de vector (virtualiteit - actualisering - resultaat). De combinaties tussen de sequensen hebben we op een drietal niveaus behandeld. De meest omvattende combinaties zijn de verhaaltypen van de verbetering en de verslechtering. Een verhaal kan beginnen met de mogelijkheid van verbetering en zich verder ontwikkelen volgens de binaire - triadische structuur van 'proces van verbetering' of niet, en 'verbetering' verkregen of niet. Hetzelfde geldt voor het verhaaltypen van de verslechtering.

Binnen deze verhaaltypen kunnen de sequensen zich aaneenschakelen volgens de ordeningsprincipes van de 'verbinding' (een aangebrachte verslechtering = mogelijkheid tot verbetering), de 'insluiting' (een verbeteringsproces kan zijn doel niet bereiken omdat het een verslechteringsproces insluit) en de 'samenvoeging' (het proces van verbetering voor de held voegt zich samen met het proces van verslechtering voor de vijand). Binnen de twee hoger genoemde verhaaltypen onderzochten wij nog verdere substructuuriemogelijkheden zodat zich een volledige narratieve logica liet vermoeden.

Met deze beginselen is het naar onze mening mogelijk de

elementaire betekenislaag van het verhaal te analyseren, vooral als het gaat om verhalen waarin de actie-causaliteit domineert. Natuurlijk kan dit pas als men ook de draagwijdte beseft van de twee overige beschrijvingsniveaus. De niveaus van de 'actie' en de 'vertelling' kunnen de elementaire verhaaleenheden in zich integreren. Daartoe hebben wij ook een beschrijving gegeven van deze niveaus, om zo enigszins het totale analysemodel te respecteren.

Ludo WELLENS

Literatuurlijst

R. BARTHES : *Introduction à l'analyse structurale des récits*, Communications 8, Parijs, 1966, blz. 1 tot 28.

CL. BREMOND : *Le message narratif*, Communications 4, Parijs, 1964, blz. 4 tot 32.

CL. BREMOND : *La logique des possibles narratifs*, Communications 8, Parijs, 1966, blz. 60 tot 76.

VL. PROPP : *Morfologie du conte*, Parijs, 1970.

danny vloeberghs

Reclame en massaconsumptie : ethische vragen

Fac. Soc. Wet., Leuven, 1973, 155 blz.
(Promotor : G. Fauconnier).

De ethische vraagstelling op het domein van reclame en massaconsumptie veronderstelt een zekere bekendheid met meerdere disciplines. Daarom kon in deze verhandeling slechts één bepaald aspect worden belicht van de problematiek. Ter verkenning werd gepoogd tot een confrontatie te komen tussen een aantal ethische systemen en het verschijnsel van de reële samenleving.

Reclame, geplaatst in het kader van de huidige massa-consumptie. Eerst werd een beknopt onderzoek ingesteld naar de ethische vraag in de literatuur over reclame. Hoofdzakelijk werd hierbij aandacht besteed aan : « The hidden persuaders » door VANCE PACKARD, « An introduction to some ethical problems of modern American advertising » door TH. MAC GARRETT, « Ethiek en reclame. De hofnar van Koning Klant » door A. VAN DER MEIDEN, en « The imagery of power » door FRED INGLIS.

Vermits ook handboeken en algemene werken soms een hoofdstuk wijden aan deze ethische problematiek, werden enkele onder hen besproken : de reclame-handboeken van C.R. HAAS (« La publicité, théorie, technique et pratique »), van VAN BAARLE W.H. en ZEYLSTRA C.W. (« Reclame, principes en praktijk ») en van R. LEDUC (« La publicité, une force au ser-